

Książka nie prezentuje kompletnej przemyślanej teorii, co czytelnicy mogą zauważyć w wielu jej fragmentach. W całym tego słowa znaczeniu jest zbiorem myśli na podjęty temat architektury jako sztuki, myśli, które kotłowały się przez cały czas jej powstawania.

Publikacja Andrzeja Basisty jest autorskim, indywidualnym spojrzeniem na wszystkie poruszone w niej fundamentalne dla teorii architektury kwestie. Jej podstawowym walorem jest erudycja, wnikliwość i szczególne traktowanie architektury: w sposób jednorodny, bez podziału na historyczną i współczesną – lecz po prostu jako dziedzinę twórczości podlegającej niezmiennie tym samym procesom, prawom i regułom, niezależnie od czasu i miejsca powstania. Nie ulega wątpliwości, że książka stanowić będzie ważną pozycję wśród publikacji z zakresu teorii architektury i trwały punkt odniesienia dla badaczy zajmujących się tą problematyką. Z pewnością stanie się również obowiązującą lekturą dla studentów architektury oraz rozmaitych kierunków sztuk projektowych i sztuk pięknych.

Z recenzji dr hab. Małgorzaty Dolistowskiej, historyczki sztuki, profesora Politechniki Białostockiej

Nie znajduję wśród książek autorów polskich pozycji o podobnych walorach. Książkę Andrzeja Basisty porównywać można raczej z klasycznym dziełem Sigfrieda Giediona *Czas, przestrzeń, architektura* opublikowanym 75 lat temu i przetłumaczonym na język polski blisko pół wieku temu. Inaczej niż Giedion, Basista uwzględnił w swojej książce także te obiekty, które na ogół nie bywają zaliczane przez krytyków do kategorii dzieł architektury. Pod tym względem recenzowana książka bliższa jest niewiele młodszej niż dzieło Giediona, ale także już klasycznej publikacji Bernarda Rudofsky'ego *Architecture without Architects* (1964). Andrzej Basista także dostrzega i pokazuje czytelnikowi atrybuty Sztuki istniejące w tego rodzaju dokonaniach.

Z recenzji dr hab. Marka Kowickiego, architekta, profesora Politechniki Krakowskiej

Andrzej Basista jest architektem, emerytowanym profesorem Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Uczył także na wydziałach architektury w Bagdadzie, Poznaniu, Białymstoku i w Wyższej Szkole Ekologii i Zarządzania w Warszawie. Pracował projektowo w Bagdadzie i w dwu krakowskich biurach projektów.

Spis treści

o książce
wstęp

katedra w Lincoln – interpretacje pojęcia architektury – architektura, budownictwo, dzieło – konstrukcja i funkcja a piękno – architektura wyjątkowa i zwyczajna – nowość, oryginalność – oddziaływanie architektury – piękno i inne wartości

część pierwsza TEMATY Z MIASTA

porządkowanie przestrzeni

porządek i chaos – zasady porządku – oś, symetria, asymetria – podstawa odniesienia –

przekształcenie – rytm

zabudowa

mozaika zabudowy – jak przyjrzeć się zabudowie – miasto niewielkie – śródmieście miasta

dużego – miasto wieżowców – jednostka mieszkalna – patologia jednostki mieszkalnej –

naprawianie blokowiska – przykłady nowych realizacji

ulica, plac, ogród

zmienność wizerunku – proporcje ulicy – przeznaczenie ulicy – wizerunek ulicy – wybrany

przykład ulicy – plac związany z ważnym budynkiem – przeznaczenie placu – place

zniszczone i uratowane – wizerunek placu – wybrany przykład placu – szczególne miejsca

rekreacji – ogród publiczny i prywatny – wybrany przykład ogrodu

widoki dalekie i bliskie

widoki dalekie – panoramy – ozdabianie domów – pomniki motywowane ideowo – pomniki –

odmienny sposób ozdabiania miasta – obiekty użytkowe – siedziska w przestrzeni

zewnętrznej

część druga BUDYNEK

kształt przestrzenny

kształt przestrzenny ludowej architektury drewnianej – budowie mieszkalne w przeszłości –

budowie sakralne w przeszłości – Interbau w Berlinie 1956 – kształt przestrzenny budynków

współczesnych

kształty zewnętrzne i wnętrza

wnętrze jedno lub ich mnogość – modernistyczny dogmat a rzeczywistość – zaprzeczenie

zwyczajności – dwa argumenty przeciw dogmatowi – kształty zewnętrzne i wnętrza w

architekturze współczesnej

podział ściany

architektura podzielona i niepodzielona – podziały w dziejach architektury – podziały w

architekturze

współczesnej – architektura bez podziałów

faktura ściany

faktury dwu kultur – odległość punktu obserwacji – faktury dawnych epok – współcześni

mistrzowie

faktury – okna, wykusz i ściana szachulcowa – przestrzenne faktury współczesnych

budynków

mieszkalnych – płaszczyznowe faktury współczesnych budynków komercyjnych – faktura

przydana

kontekst

otoczenie historyczne i krajobrazowe – otoczenie krajobrazowe – sąsiedztwo architektury

zabytkowej

część trzecia TEMATY Z INNEJ PÓŁKI

światło, sacrum

światło modeluje kształty – cień rzucony – mistyczna rola światła – prawosławie –

średniowiecze – czasy nowożytne – Gruzja – Armenia – Asturia – Le Corbusier – kościół w

Otaniemi koło Helsinek – kościół Bagsvaert w Kopenhadze – kościół Männistö w Kuopio w Finlandii – dwa kościoły w Tampere w Finlandii – kościół Notre-Dame de l'Arche d'Alliance w Paryżu – kościół jubileuszowy w Rzymie – kościół w Marco de Canaveses w Portugalii
kontrast, akcent

kontrast, akcent – sąsiedztwo dwu kościołów w Krakowie – wieże – kopuły – moskiewskie sobory – kościół w Krzeszowie – partery ulic w dzielnicach staromiejskich – kościół w Ronchamp we Francji – Bonnefantenmuseum w Maastricht w Holandii – Muzeum Rzymskie w Meridzie w Hiszpanii

wspomnienia przeszłości

interpretacje antycznych porządków – porządek dorycki – porządek joński – porządek koryncki – „porządek” gotyckich katedr francuskich – międzynarodowe proporcje przestrzenne – proporcje renesansu i manieryzmu włoskiego – narożne kolumny i pilastry – rytm w budynku – rytm w mieście i w krajobrazie naturalnym – rytm w stolicy Persów – rytm w Rawennie i średniowieczu – cytowanie przeszłości – trzy tragiczne postacie postmodernizmu
lekcja architektury islamu

ważne miejsca islamu – stary meczet w Isfahanie – Wielki Plac Szacha w Isfahanie – Wielki Meczet Szacha w Isfahanie – proporcje dwu meczetów w Isfahanie – Meczet Szejka Lutfallaha w Isfahanie – budowle pałacowe w Isfahanie – obrazy Iraku i Iranu – tureckie meczety osmańskie

autorstwo

architektura o osobliwym rodowodzie – z dziejów prestiżu zawodu architekta – giganci XX wieku – różnice w uznaniu architektów – kobieta architekt

posłowie

pięć arcydzieł – prostota, sprzeczności, komplikacje, przepych – spójność – przekaz barwnym wystrojem – skala architektury – dzieło architektury w konkretnych warunkach

dodatek

Unité d'Habitation i budynki VM w Orestad – willa Savoye w Poissy – nawy w kościele św. Anny w Krakowie – porządki dorycki i toskański – sklepienia krzyżowe – pałac w Splicie w Chorwacji – plac na Kapitolu w Rzymie – pałac w Kozłówce – zawiłe losy Kazimiji w Bagdadzie – Hagia Sophia w Konstantynopolu – dwa meczety Sinana

aneks 1, informacje i komentarze na temat wzmiankowanej architektury historycznej i miejsc w Krakowie, Paryżu, Rzymie i Wenecji

aneks 2, informacje i komentarze na temat historycznej architektury i miejsc pokazanych na rycinach

aneks 3, informacje i komentarze na temat współczesnej architektury i miejsc pokazanych na rycinach oraz ich twórców

przypisy

indeks osób, zespołów i firm projektowych

indeks architektury i miejsc

źródła fotografii